

2016 - 2019

DERDE FEDERAAL PLAN ARMOEDEBESTRIJDING

POD MAATSCHAPPELIJKE INTEGRATIE
BETER SAMEN LEVEN
SPP INTÉGRATION SOCIALE
MIEUX VIVRE ENSEMBLE

INHOUDSTAFEL

I. WAT IS ARMOEDE?	4
II. HOE BESTRIJDEN WE ARMOEDE?	7
DOELSTELLING 1 : sociale bescherming.....	8
A. Verhoging van de laagste nettolonen/verlaging van de werkgeverskost.....	8
B. Optrekken van de sociale minima.....	9
C. Cumul uitkering en inkomen uit arbeid.....	10
D. Toegang tot energie en water.....	10
E. Automatische toekenning van rechten	10
F. Bescherming zelfstandigen.....	12
G. Digitale inclusie bevorderen.....	13
H. Schuldoverlast bestrijden.....	13
DOELSTELLING 2 : kinderarmoede bestrijden.....	15
DOELSTELLING 3 : sociale en professionele activering.....	17
DOELSTELLING 4 : dakloosheid bestrijden.....	19
DOELSTELLING 5 : toegankelijke en kwaliteitsvolle gezondheidszorg	21
DOELSTELLING 6 : toegankelijke overheidsdiensten.....	23
III. OPVOLGING EN SENSIBILISERING.....	25
IV. MONITORING.....	26
V. BESLUIT	27

Armoedebestrijding doorkruist alle bevoegdheden en beleidsdomeinen. Niet alleen binnen de Federale Regering, waar de staatssecretaris voor Armoedebestrijding belast is met een coördinatietaak, maar ook bij de verschillende gemeenschappen en gewesten. Alle overheden van ons land zijn betrokken bij armoedebestrijding, evenals alle andere actoren die op het sociale domein actief zijn.

Het is dan ook de cruciale rol van de staatssecretaris voor Armoedebestrijding om als coördinator de dialoog aan te gaan met alle actoren. Enerzijds is er de coördinatie van het federaal plan zelf. Het plan vergt uitvoering van de acties, monitoring van de behaalde resultaten en tot slot evaluatie. Anderzijds kijken we ook verder dan dat: we willen als Federale Regering samenwerken, overleg plegen met de gewesten en de gemeenschappen, de dialoog aangaan met alle actoren uit het sociale veld en ten slotte onze kennis over het fenomeen vergroten en iedereen sensibiliseren over armoede door een gerichte communicatie. Al deze stappen zijn belangrijk om tot een ernstig onderbouwd armoedebeleid te komen, dat ook oog heeft voor de lange termijn. De concrete acties zullen tijdens de regeerperiode uitgaan van een realistische timing. Ook de budgettaire context wordt in rekening genomen. Op deze manier kunnen we een duurzaam, participatief en proactief beleid uittekenen.

De staatssecretaris voor Armoedebestrijding heeft zich in het federaal plan *gendermainstreaming* geëngageerd om de genderdimensie te integreren in dit plan armoedebestrijding. De genderdimensie integreren gebeurt via het identificeren van de verschillen in situatie die bestaan tussen vrouwen en mannen en daar rekening mee te houden bij de uitwerking van het beleid.

Uit onderzoeken van het Planbureau, de Studiecommissie voor de Vergrijzing en het kenniscentrum Pensioenen blijkt dat een aantal van de door deze Federale Regering genomen maatregelen ook vrouwen in het bijzonder ten goede komen. Dankzij de pensioenhervorming wordt de kloof kleiner tussen het gemiddelde pensioen van mannen en vrouwen. Het armoederisico bij vrouwen daalt bovendien door de toenemende arbeidsmarktparticipatie.

I. WAT IS ARMOEDE?

Sociale uitsluiting verwijst naar een proces waarbij mensen er niet (meer) in slagen aansluiting te vinden met de maatschappij. Op één of meerdere levensdomeinen ontstaat er een breuk, de algemeen aanvaarde levensstandaard wordt niet meer gehaald. Het is niet eenvoudig gebleken om tot een definitie te komen die al de facetten van het ruime begrip 'armoede' dekt. Wij verwijzen naar een rapport uit 2015¹, opgemaakt onder het Luxemburgs voorzitterschap, dat handelt over de gemeenschappelijke sociale waarden binnen de Europese Unie. Binnen dit rapport wordt eveneens verwezen naar een definitie uit het vroegere 'Joint Report on Social Inclusion'².

Om zo dicht mogelijk bij de oorspronkelijke tekst te blijven, nemen we hierna de Engelstalige passage rond 'poverty' over uit de aangehaalde rapporten:

'People are said to be living in poverty if their income and resources are so inadequate as to preclude them from having a standard of living considered acceptable in the society in which they live. Because of their poverty they may experience multiple disadvantage through unemployment, low income, poor housing, inadequate healthcare and barriers to lifelong learning, culture, sport and recreation. They are often excluded and marginalised from participating in activities (economic, social and cultural) that are the norm for other people and their access to fundamental rights may be restricted.'

Vrij vertaald: 'Mensen worden geacht in armoede te leven, wanneer hun inkomen en middelen niet volstaan om een levensstandaard aan te houden die in de samenleving waarin ze leven als aanvaardbaar beschouwd wordt. Door hun armoede ervaren ze talrijke nadelen, ingevolge werkloosheid, laag inkomen, slechte huisvesting, onaangepaste gezondheidszorg en hinderpalen op het vlak van levenslang leren, cultuur, sport en recreatie. Vaak zijn ze uitgesloten van deelname aan activiteiten (economische, sociale en culturele) die voor anderen tot de norm behoren, hun toegang tot fundamentele rechten kan beperkt zijn.'

Uit deze omschrijving mag duidelijk blijken dat de 'uitsluiting' zich manifesteert op diverse levensdomeinen. Om die reden is het noodzakelijk dat de strijd tegen armoede een aanpak op meerdere beleidsniveaus vergt.

Een structureel beleid van armoedebestrijding steunt eveneens op een inclusief, preventief beleid dat als doel heeft om mensen zelfredzaam te maken, zodat ze uit de armoedecirkel kunnen breken. Daarnaast blijft ook een specifieke, curatieve aandacht noodzakelijk om de problematiek van armoede aan te pakken.

Het aantal mensen in de EU waarvoor armoede of sociale uitsluiting dreigt wordt geschat op 122 miljoen. Men schat dat dit aantal tegen 2020 nog steeds circa 100 miljoen zal bedragen.

In overeenstemming met de Europa 2020-doelstellingen heeft België er zich toe verbonden het aantal mensen met een risico op armoede of sociale uitsluiting tegen 2020 te doen dalen met 380.000 ten opzichte van 2010. Volgens de AROPE-indicator (2013) leefde 21,2 % van de Belgische bevolking met een risico op armoede of sociale uitsluiting. In absolute cijfers impliceert dit circa 2,3 miljoen inwoners die geraakt worden door deze problematiek.

¹ http://www.eu2015lu.eu/en/actualites/notes-fond/2015/07/info-epsco-documents/1_Common-social-values-in-the-European-Union---June-2015_EN.pdf

² http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/final_joint_inclusion_report_2003_en.pdf

Rekening houdend met de bevoegdheidsverdeling vereist dit bovendien overleg met zowel de verschillende actoren binnen de Federale Regering, alsook met de gemeenschappen, gewesten en de lokale overheden. Het is hierbij belangrijk zich te herinneren dat vanaf 1 juli 2014 een belangrijk pakket bevoegdheden werd overgedragen naar de deelstaten. Het betreft aspecten van arbeidsmarktbeleid, elementen van gezondheidszorg, hulp aan personen en de gezinsbijslagen. Deze bevoegdheden hebben vrijwel allemaal sterke banden met het armoedebeleid, ook op het federaal vlak bevinden zich echter nog hefbomen die een armoedebeleid mogelijk en noodzakelijk maken.

De EU2020-indicator over armoede is de samengestelde indicator 'At Risk of Poverty or Social Exclusion' (AROPE) die bestaat uit drie deelcomponenten. Mensen met een 'risico op armoede of sociale uitsluiting' hebben te maken met minstens één van de volgende problemen: inkomensarmoede, leven in een huishouden met zeer lage werkintensiteit en/of leven in een ernstig materieel gedepriveerd huishouden.

We overlopen hierna de verschillende deelindicatoren van de AROPE-indicator.

Inkomensarmoede

Indien het inkomen van het huishouden minder bedraagt dan 60 % van het nationaal mediaan (gestandaardiseerd) beschikbaar inkomen dan loopt dit huishouden een (ernstig) risico op armoede. Bemerkt dat de vergelijkingsbasis verschilt naargelang de samenstelling van het gezin. Met 'standaardisatie' wordt bedoeld dat het beschikbaar inkomen van een huishouden wordt omgerekend in functie van de gezinssamenstelling.

Deze – Europese – maatstaf verschilt naargelang het beschikbaar inkomen van het betrokken land. In België bedraagt de aldus berekende armoedegrens 1085 euro per maand als alleenstaande of 2.279 euro per maand als huishouden met twee volwassenen en twee kinderen. De maatstaf geeft slechts een ruw idee van inkomensarmoede, op de vraag of dergelijk inkomen volstaat om menswaardig te kunnen leven geeft deze indicator geen antwoord.

Materiële deprivatie

Deze maatstaf stelt het percentage vast van de bevolking dat leeft in een huishouden dat niet kan beschikken over een aantal goederen en diensten, of niet kan deelnemen aan bepaalde activiteiten die als noodzakelijk worden beschouwd. Mensen met een 'ernstige materiële deprivatie' missen minstens 4 van de 9 volgende elementen en zijn bijvoorbeeld niet in staat om de huur of courante rekeningen te betalen, hun woning degelijk te verwarmen, onverwachte uitgaven te doen, om de twee dagen vlees/vis/proteïnerijk alternatief te eten, een week vakantie per jaar te nemen buitenshuis, zich een eigen wagen, wasmachine, kleurentelevisie of telefoon aan te kunnen schaffen.

Volgens de EU-SILC 2014 enquête leefde 5,9 % van de bevolking in ernstige materiële deprivatie³. Het (voorlopige) cijfer op basis van EU-SILC 2015 is 5,8 %.⁴

Werkintensiteit

Ook de werkintensiteit in het huishouden is een belangrijk element van het armoederisico. Hiermee wordt de verhouding bedoeld tussen het aantal maanden dat de volwassen gezinsleden binnen de onderzochte groep

³ http://statbel.fgov.be/nl/modules/publications/statistiques/arbeidsmarkt_levensomstandigheden/silc_-_indicatoren_2004_-_2014.jsp

⁴ http://www.armoedebestrijding.be/cijfers_aantal_armen.htm

(tussen 18 en 59 jaar) effectief hebben gewerkt tijdens het jaar dat voorafgaat aan het enquêtejaar en het totaal aantal maanden dat die personen hadden kunnen werken tijdens datzelfde jaar. Zoals verwacht is er een omgekeerde relatie tussen het aantal gewerkte maanden en het armoederisico: hoe meer maanden men werkt, hoe kleiner het armoederisico. In huishoudens met een zeer lage werkintensiteit hebben de actieve personen gemiddeld een vijfde of minder van hun tijd gewerkt, met een laag inkomen als gevolg.

De Federale Regering legt dan ook terecht de nadruk op tewerkstelling waar mogelijk en het afbouwen van inactiviteitsvallen. Om werken aantrekkelijker en lonend te maken neemt de regering, onder meer door de tax shift, maatregelen die werkenden met een laag loon het meest bevoordelen. Tegelijk werd erover gewaakt dat de kost voor de werkgever niet meesteege.

Deze drie indicatoren worden gecombineerd tot de 'armoede en sociale uitsluiting' indicator. Er is voor deze indicator een duidelijke stagnatie voor de periode 2004-2014 te merken. De grootste schommeling kan vastgesteld worden in de indicator van de lage werkintensiteit met een gestage daling tot 2008 om vervolgens in 2014 terug het niveau van 2004 te bereiken.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
(1) % onder armoederisicogrens	14,3	14,8	14,7	15,2	14,7	14,6	14,6	15,3	15,3	15,1	15,5
(2) % materieel gedepriveerd	4,7	6,5	6,4	5,7	5,6	5,2	5,9	5,7	6,3	5,1	5,9
(3) % met lage werkintensiteit	14,7	15,1	14,3	13,8	11,7	12,3	12,7	13,8	13,9	14,0	14,6
% Arm of sociaal uitgesloten: combinatie (1) en/of (2) en/of (3)	21,6	22,6	21,5	21,6	20,8	20,2	20,8	21,00	21,6	20,8	21,2

Bron: Eurostat

II. HOE BESTRIJDEN WE ARMOEDE?

In ons land, gekenmerkt door zijn gefederaliseerde structuur, is een actieve samenwerking en coördinatie tussen de federale overheid, de gemeenschappen, de gewesten en de lokale besturen van groot belang. Vanuit de vaststelling dat een effectief armoedebestrijdingsbeleid op verschillende beleidsdomeinen gevoerd moet worden, sloten de federale staat, de gemeenschappen en de gewesten al in 1998 een Samenwerkingsakkoord af om het armoedebeleid te bestendigen. Het is in dit kader dat de Interministeriële Conferentie “Integratie in de Maatschappij” samenkomt, waar de bevoegde ministers uit de verschillende regeringen elkaar ontmoeten en samenwerken.

Ook het overleg en de dialoog tussen de verenigingen waar armen het woord nemen en de beleidsverantwoordelijken, ambtenaren en onderzoekers werd structureel verankerd, met name in het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting. In het Tweejaarlijks Verslag publiceert het Steunpunt vaststellingen, analyses en aanbevelingen op basis van deze dialoog.

In overeenstemming met de Europese rapporteringsverplichtingen⁵ onderscheiden we zes strategische doelstellingen om armoede effectief te bestrijden:

1. De sociale bescherming van de bevolking verzekeren;
2. Kinderarmoede terugdringen;
3. De toegang tot de arbeidsmarkt verbeteren door sociale en professionele activering;
4. De strijd tegen dakloosheid en slechte huisvesting opvoeren;
5. Het recht op gezondheid waarborgen;
6. Overheidsdiensten voor iedereen toegankelijk maken.

⁵ In het kader van de Europa 2020 streefdoelen – waarvan armoede één van de prioriteiten is – dienen de lidstaten jaarlijks de vooruitgang te rapporteren. (http://ec.europa.eu/europe2020/who-does-what/member-states/index_nl.htm)

Doelstelling I : sociale bescherming

Onder sociale bescherming vallen die mechanismen die mensen beschermen tegen een aantal sociale risico's, of die tegemoetkomen aan fundamentele sociale behoeften, door het verlenen van uitkeringen of diensten. Een goede sociale bescherming zorgt ervoor dat mensen niet worden geconfronteerd met een substantiële vermindering van de levensstandaard en dat minder mensen in armoede verzeilen.

Als we dit vertalen naar operationele doelstellingen dan komen minstens volgende domeinen aan bod: de laagste uitkeringen optrekken, ervoor ijveren dat werken loont, een beleid ontwikkelen dat aandacht heeft voor de specifieke noden van de kwetsbaarste zelfstandigen, de kostprijs van de energie beheersen, de digitale inclusie bevorderen, schuldoverlast bestrijden.

A. Verhoging van de laagste nettolonen/verlaging van de werkgeverskost

Uit bovenstaande cijfers blijkt dat werkloosheid/inactiviteit bijzonder hoge kansen op armoede of sociale uitsluiting genereert. Een beleid dat gericht is op activering biedt dan ook de beste garantie om armoede te voorkomen en om de uitstroom uit armoede te bevorderen.

In het kader van – onder meer – de structurele hervorming van de lasten op arbeid heeft de regering maatregelen genomen met de tax shift. Deze maatregelen leiden in de praktijk tot bijvoorbeeld:

- versterking van de koopkracht: verhoging van de nettolonen door verlaging van de personenbelasting;
- versterking van de concurrentiekracht: verlaging van de werkgeversbijdragen waardoor de totale loonkost daalt en het aantal jobs toeneemt.

Deze maatregelen zorgen voor een daling van de loonkost voor de werkgever en een hoger nettoloon voor de werknemer. Op die manier wordt werken gestimuleerd en wordt ingezet op het verhogen van de activiteitsgraad. Een hogere activiteitsgraad én langere duur van tewerkstelling draagt uiteindelijk ook bij aan een hoger pensioen, hetgeen ook bedraagt aan de bestrijding van armoede.

Om een en ander tastbaar en concreet te maken werd een website⁶ geopend, waarbij elke burger de positieve effecten van de tax shift kan nagaan. Hieruit zal ook blijken dat de tax shift meer is dan een loutere 'verschuiving' van de belastingen.

Actie 1 De Federale Regering, in samenspraak met de ministers van Financiën, Werk en Sociale Zaken, neemt maatregelen zodat de toename van de nettolonen het sterkst is voor de laagste lonen. Deze doelstelling zal in 2016 onder meer worden gerealiseerd via de maatregelen genomen in het kader van de tax shift. In 2017 worden verdere initiatieven uitgewerkt om voor mensen zonder - of met beperkte inkomsten - stimulansen te voorzien voor een verhoogde beroepsactiviteit. Zodoende wordt het verschil met een uitkering voldoende groot en wordt werken beloond.

Actie 2 Om de werkloosheidsval te bestrijden, steeg het nettoloon van 850.000 werknemers met een minimum of laag loon op 1/8/2015, vermits de Federale Regering jaarlijks een bedrag van 127 miljoen euro uit trekt om de fiscale en sociale werkbonus te verhogen.

⁶ <http://www.mijntaxshift.be>

Actie 3 De Federale Regering moedigt de werkgevers aan om lager geschoolden in dienst te nemen door een effectieve verlaging van de werkgeversbijdragen voor de minimumlonen tot 1.500 euro bruto per maand van 17,3 % naar 10,9 % in 2019.

B. Optrekken van de sociale minima

Het regeerakkoord stelt uitdrukkelijk dat de minimum sociale zekerheidsuitkeringen en de sociale bijstandsuitkeringen geleidelijk verhoogd worden tot de Europese armoededrempel. Bovendien dient hierbij prioriteit gegeven te worden aan de volledige leefsituatie van de personen in armoede. Daarnaast stelt het regeerakkoord dat de sociale voordelen die met sommige sociale uitkeringen gepaard gaan, zullen worden meegeteld in de vergelijking met de Europese armoedenorm.

In het stelsel van de sociale bijstand denken we dan aan een verhoging van het leefloon, de inkomensvervangende tegemoetkoming voor gehandicapten (IVT) en de inkomensgarantie voor ouderen (IGO).

Om mogelijk recht te hebben op een inkomensvervangende tegemoetkoming moet de handicap eerst en vooral erkend zijn. Daarnaast wordt rekening gehouden met de invloed van de handicap op de mogelijkheid om te werken. Voor de bepaling van het bedrag wordt rekening gehouden met de gezinscategorie, ook wordt het inkomen van het huishouden mee bekeken.

De inkomensgarantie voor ouderen (IGO) is een uitkering die toegekend wordt aan 65-plussers die niet over voldoende financiële middelen beschikken. Om na te gaan of iemand recht heeft op de IGO worden eerst alle bestaansmiddelen van de betrokkene in kaart gebracht. Verder moet men voldoen aan de voorwaarden op gebied van nationaliteit en woonplaats.⁷

De regering heeft er zich toe verbonden de welvaartsenveloppes voor 100 % te besteden. In absolute cijfers betekent dit respectievelijk ongeveer 630 miljoen op jaarbasis of cumulatief bij benadering 1.9 miljard euro. De regering zal daarnaast de nodige initiatieven nemen en verhoogt hiermee geleidelijk de minimum sociale zekerheidsuitkeringen en de sociale bijstandsuitkeringen tot het niveau van de Europese armoededrempel.

Volgende verhogingen werden reeds uitgevoerd en/of aangekondigd:

Actie 4 De Federale Regering voerde in het kader van een effectieve benutting van de welvaartsenveloppe 2015-2016, en in samenspraak met de sociale partners, onder meer een verhoging met 2 % door van de leeflonen, inkomensvervangende tegemoetkoming voor personen met een handicap (IVT) en inkomensgarantie voor ouderen (IGO). De minima van alle sociale zekerheidsuitkeringen voor zelfstandigen en werknemers werden eveneens verhoogd.

Actie 5 De Federale Regering gaat akkoord om in 2016 de enveloppe voor sociale correctie, zoals voorzien in de tax shift (50 miljoen euro op jaarbasis), toe te passen op de leeflonen en op de minimumpensioenen van zelfstandigen en werknemers met een loopbaan van tenminste 45 jaar. Er worden ook initiatieven genomen met het oog op eenzelfde verhoging van de inkomensvervangende tegemoetkomingen voor personen met een handicap.

⁷ <http://www.onprvp.fgov.be/NL/profes/benefits/igo/paginas/default.aspx>

C. Cumul uitkering en inkomen uit arbeid

Arbeid genereert zelfwaardering en mogelijkheden tot sociale interactie. Arbeid geeft structuur aan je leven en creëert kansen tot sociale promotie. Het is dan ook aangewezen elke hindernis die een opstap naar (gehele of gedeeltelijke) arbeid verhindert, weg te werken.

Actie 6 Op aangeven van de minister van Sociale Zaken, de minister van Zelfstandigen en de staatssecretaris voor Armoedebestrijding onderzoekt een technische werkgroep de mogelijkheid om personen die een inkomensvervangende tegemoetkoming ontvangen, toe te laten een inkomen uit arbeid te verwerven. Op die manier moet de opstap naar betaalde arbeid bevorderd worden. Aan deze werkgroep nemen onder meer specialisten van het RIZIV en de Directie-generaal Personen met een handicap en Directie-generaal Zelfstandigen deel.

Actie 7 De minister voor Maatschappelijke Integratie zal, om de professionele integratie te bevorderen en daarbij een werkloosheidsval te vermijden, op basis van een evaluatie het systeem van socio-professionele vrijstelling bij leefloners optimaliseren.

Actie 8 In 2016 onderzoekt de minister voor Maatschappelijke Integratie of de regelgeving van het leefloon nog steeds aangepast is aan de huidige vormen van samenleven en/of van zorgen.

D. Toegang tot energie en water

Water en energie zijn geen koopwaar, maar levensnoodzakelijke rechten: water om te drinken, te koken, zich te wassen, de was te doen en anderzijds energie om te koken, voor verwarming en verlichting,... worden als evident beschikbare basisgoederen beschouwd. Elke maatregel of regelgeving dient vanuit die invalshoek bekeken te worden. Voor vele gezinnen stellen zich evenwel problemen op het vlak van betaalbaarheid. Aangezien er doorgaans gewerkt wordt met voorschotfacturen – soms op kwartaalbasis – is het voor de burger niet altijd eenvoudig om een inschatting te maken van de te verwachten eindafrekening.

Actie 9 De minister voor Maatschappelijke Integratie en de minister van Energie zullen in 2017 de sociale energiefondsen (gas, elektriciteit en stookolie) evalueren en, desgevallend, herstructureren of aanpassen.

Actie 10 De minister van Energie, de minister van Economie en de staatssecretaris voor Armoedebestrijding zullen in 2017 de bestaande sociale tarieven voor energie onderzoeken met het oog op mogelijke verbetering.

E. Automatische toekenning van rechten

Het takenpakket van de federale overheidsdiensten is hoofdzakelijk gericht op dienstverlening naar de burger. Toegankelijkheid, klantvriendelijkheid en de snelheid van dienstverlening zijn hierbij cruciaal. Heel wat overheidsdiensten hebben de voorbije jaren al belangrijke inspanningen geleverd om de burger de toegang te garanderen tot diverse essentiële sociale diensten waarop ze recht hebben. De tijd waarbij de burger nog zelf papieren attesten, die eerst per post naar hem verstuurd werden, diende over te maken aan de betrokken dienst ligt gelukkig voor een groot stuk achter ons.

Ondanks die vele inspanningen blijft het echter noodzakelijk om hier verder op in te zetten. De non take-up van rechten, het niet opnemen van een sociaal recht zoals bijvoorbeeld een sociale uitkering of een verlaagd tarief, is een nog altijd vaak voorkomend verschijnsel en dan in het bijzonder bij de meest kwetsbare bevolkingsgroepen (ouderen, alleenstaanden, allochtonen, laaggeschoolden,...).

Vanzelfsprekend resulteert een automatische rechtentoekenning ook in een snellere dossierbehandeling en een beperktere administratieve belasting, waardoor de betrokkene dienstverleners en instanties meer tijd ter beschikking kunnen stellen om een kwalitatieve dienstverlening aan de betrokkenen te waarborgen en deze eventueel te verbeteren. In dit kader kan verwezen worden naar het rapport 'Naar een automatische toekenning van sociale tarieven en rechten?' dat opgesteld werd door het DAV Meetbureau. Hierin worden enkele mogelijke pistes geformuleerd om de sociale tarieven en rechten op een structurele manier automatisch toe te kennen.

Op 28 april 2015 werden tijdens een conferentie samen met een aantal partners⁸ reeds enkele praktijkvoorbeelden voorgesteld van elektronische gegevensuitwisseling die de automatische toekenning van sociale maatregelen aan personen met een beperking mogelijk moeten maken. Dit kadert binnen de mogelijkheden van 'Handiflux', op het bevoegdheidsdomein van personen met een handicap. Handiflux is een webservice waar publieke en private organisaties gegevens uit dossiers kunnen opvragen, onder meer inzake erkenning van de handicap, recht op diverse tegemoetkomingen,... . Dit laat hen toe om quasi direct na te gaan of de persoon in kwestie aanspraak kan maken op andere maatregelen, kortingen of ondersteuningsinitiatieven.⁹ De verdere ontwikkeling van Handiflux is hiermee een feit.

Bovendien werden grote investeringen uitgevoerd in het kader van vereenvoudiging en een doorgedreven automatisering van de verwerkingsprocessen binnen de Directie-generaal Personen met een Handicap, waardoor de burgers online hun persoonlijk dossier ofwel zelfstandig, ofwel door middel van een familielid, sociaal werker, gemeentelijk ambtenaar,... kunnen indienen en consulteren. Hierbij werd ook volop ingezet op een proactieve duiding van de sociale rechten waar een burger aanspraak op kan maken.

Het automatisch onderzoek naar het recht op IGO bij alle 65-jarigen - en de automatische toekenning ervan - is een mooi voorbeeld van hoe het kan.

Om ervoor te zorgen dat de meest behoevenden binnen de maatschappij kunnen bereikt worden zal er in het kader van de strijd tegen sociale fraude, waar de Federale Regering tevens op inzet, aandacht worden besteed aan het inbouwen van voldoende garanties en controles om sociale fraude uit te sluiten. Naast een automatische toekenning van rechten wanneer men zich in een bepaalde situatie bevindt, zal ook aandacht besteed worden aan de automatische stopzetting van bepaalde vervallen rechten, wanneer men geen rechthebbende meer zou zijn.

Actie II De minister van Energie, de minister van Economie en de staatssecretaris voor Armoedebestrijding zullen er in 2017 en 2018 voor zorgen dat de sociale tarieven, waar mogelijk, automatisch toegekend kunnen worden. In dit kader werd door de Kruispuntbank sociale zekerheid inmiddels gewerkt aan de uitbouw van een bufferdatabank.

⁸ Namelijk de FOD Sociale Zekerheid, het Steunpunt tot bestrijding van de armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting en de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid.

⁹ <http://www.handicap.fgov.be/nl/voor-professionals/handiflux>

Actie 12 De staatssecretaris voor Armoedebestrijding geeft het netwerk van federale armoedeambtenaren de opdracht om de rechten die automatisch toegekend kunnen worden zo spoedig mogelijk in kaart te brengen. De resultaten hiervan worden uiterlijk eind 2016 verwacht. Gelet op de aanwezige specifieke kennis en om zijn slagkracht te vergroten werd het netwerk van federale armoedeambtenaren verder uitgebouwd.

Actie 13 In het kader van de administratieve vereenvoudiging en met respect voor de privacy zorgt de Federale Regering voor de verdere uitbouw van gegevensstromen in het kader van sociale rechten. Het belang van het sociale aspect en menselijke contact mag hierbij niet uit het oog verloren worden, in de correspondentie naar rechthebbenden dient waar mogelijk verwezen te worden naar de mogelijkheid tot contactname met een bevoegde administratie. De concrete vooruitgang van dit automatiseringsproces moet zichtbaar worden voor het einde van deze legislatuur.

Actie 14 Voor de effectieve modernisering van de werkprocessen en met het oog op een betere informatieverstrekking inzake de mogelijke rechten waar een individueel persoon met een handicap aanspraak op kan maken, wordt in 2016 het project MyHandicap.be uitgebouwd en worden multidisciplinaire teams opgericht die de persoonlijke dossiers van personen met een handicap integraal zullen opvolgen en beheren. Hiermee wordt een basis gelegd voor de automatische rechtentoekenning en wordt eveneens rekening gehouden met de persoonlijke wensen van de betrokken burgers om al dan niet gebruik te maken van een sociaal recht. Daar waar nodig worden ook in 2017 nog bijstellingen uitgevoerd in de werkprocessen en worden desgevallend bijkomende functionaliteiten uitgebouwd binnen de informaticatoepassing.

F. Bescherming zelfstandigen

Ook sommige zelfstandigen ontsnappen niet aan de spiraal van de armoede. Risico nemen wordt niet altijd beloond. Meer zelfs, mislukken kan gepaard gaan met een hoge schuldenlast die nog jaren kan drukken op de financiële positie van de betrokkene en zijn gezin. De afgelopen jaren zijn er belangrijke stappen gezet op het vlak van 'verschoonbaarheid van de gefailleerde' na faillissement, ook voor de eventuele (ex-)rechtgeno(o)t(e) van de gefailleerde. Indien de gefailleerde verschoonbaar wordt verklaard kan hij niet meer vervolgd worden door zijn schuldeisers.

Actie 15 De minister van Zelfstandigen onderzoekt in welke mate de werking van de Commissie voor de vrijstelling van bijdragen kan verbeterd worden, in combinatie met de invoering van een beroepsmogelijkheid.

Actie 16 De minister van Pensioenen en de minister van Zelfstandigen zorgen voor de geleidelijke verhoging van het minimumpensioen van de zelfstandigen tot het niveau van de pensioenbedragen van loontrekkenden (volledige gelijkshakeling : 1.8.2016). De budgettaire impact werd reeds berekend en wordt mee in rekening genomen voor de uitwerking van concrete initiatieven in dit verband.

Actie 17 De minister van Sociale Zaken en de minister van Zelfstandigen zorgen voor de hervorming en een vereenvoudiging van het stelsel van toegelaten activiteit voor mensen in een situatie van arbeidsongeschiktheid of invaliditeit. Het doel van deze maatregel bestaat erin om de toekenning van uitkeringen en de gedeeltelijke herneming van de zelfstandige activiteit via de invoering van een tweedelig stelsel te faciliteren.

Actie 18 De minister van Sociale Zaken en de minister van Zelfstandigen voeren een overbruggingsrecht in waarbij aan zelfstandigen in moeilijkheden de gelegenheid geboden wordt hun activiteiten stop te zetten zonder te vervallen in een situatie van al dan niet tijdelijke armoede. Afhankelijk van de budgettaire haalbaarheid zullen voor het einde van de legislatuur concrete initiatieven ondernomen worden om aan deze problematiek tegemoet te komen.

G. Digitale inclusie bevorderen

De digitalisering van de wereld rondom ons heeft de afgelopen jaren een hoge vlucht genomen. Mede daardoor is ook de inhoud die digitaal beschikbaar is spectaculair toegenomen: we doen een beroep op het internet voor ontspanning, om op de hoogte te blijven van recente gebeurtenissen, het raadplegen van wetenschappelijke artikelen, het zoeken naar een job maar ook onze contacten met de overheid gebeuren vaker digitaal. De informatie die we vandaag op internet vinden is er – kortom – voor de hele bevolking.

De burgers zouden dus in grote mate toegang moeten hebben tot het brede scala van informatie- en communicatietechnologieën (ICT), waaronder dus ook het internet. Indien dit niet het geval is dreigt een 'digitale kloof' te ontstaan. Uit verschillende Belgische studies en gegevens, die verzameld werden door de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, is gebleken dat de digitale kloof nauw samenhangt met de werkgelegenheid, het opleidingsniveau en de leeftijd van de mogelijke gebruiker.¹⁰

De overheid moet erop toezien dat zo veel mogelijk burgers betrokken worden in dit proces, zodat een verdere vooruitgang ook op deze vlakken gestimuleerd wordt. Wanneer een burger optimaal kan participeren in de samenleving is er sprake van inclusie. Het optimaal deelnemen aan een gedigitaliseerde samenleving noemen we e-inclusie.

Actie 19 De minister van Digitale Agenda zal in 2017 en 2018 verdere initiatieven voor de overheid overwegen, en dit samen met de gemeenschappen en het middenveld, die de e-inclusie bevorderen en intensifiëren, zowel op het vlak van toegankelijkheid en toegang als op het vlak van het gebruik van ICT in het dagelijkse leven.

Actie 20 De minister van Digitale Agenda zal het huidige systeem van sociale tarieven evalueren en er zal tegen eind 2016 onderzocht worden hoe operatoren aangemoedigd kunnen worden om een eenvoudiger vrijwillig systeem van sociaal abonnement te voorzien om de digitale kloof te dichten, als alternatief voor de huidige complexe regulering.

H. Schuldoverlast bestrijden

Steeds meer Belgen worden geconfronteerd met een betalingsachterstand. Ongeveer 367.700 Belgen hebben minstens één lening lopen met betalingsachterstand (cijfers Nationale Bank van België, april 2016¹¹). Niet elke betalingsachterstand leidt automatisch tot ernstige financiële problemen, maar brengt wel zorgen teweeg bij de gezinnen in kwestie.

De regering wil dan ook werk maken van een meer proactief beleid, dat de oorzaken van die overmatige schuldenlast moet aanpakken.

¹⁰ http://economie.fgov.be/nl/consument/Internet/digitale_kloof/

¹¹ https://www.nbb.be/doc/cr/ccp/publications/kerncijfers_ckp_nl.pdf

De collectieve schuldenregeling is een gerechtelijke procedure die een globale aanpak van de schulden omvat. Het doel van deze regeling bestaat erin om particulieren ('niet-handelaren') met een overmatige schuldenlast perspectief te bieden om opnieuw schuldenvrij door het leven te gaan (idee van de 'fresh start'). De schuldenaar wordt na de toelaatbaarheid tot de procedure in belangrijke mate 'beschermd' tegen zijn schuldeisers, bovendien lopen de kosten en intresten van de schulden niet verder op. Daarnaast biedt deze procedure ook voor de betrokken schuldeisers meer duidelijkheid over de terugbetaling van de uitstaande schuld. De regeling vormde al meermaals het onderwerp van evaluatie en aanpassingen, onder meer op het vlak van de looptijd van de regeling en de minimale leefgeldten die een schuldbemiddelaar dient toe te kennen. Ook mensen met een overmatige schuldenlast dienen immers een 'menswaardig' leven te kunnen leiden. De Nationale Bank van België maakt melding van ongeveer 97.000 lopende dossiers collectieve schuldenregeling. (cijfers Nationale Bank van België, april 2016¹²)

Vernieuwende en innovatieve projecten in de schuldhulpverlening, zoals 'MyTrustO', worden van nabij opgevolgd. Dergelijke initiatieven kunnen er toe bijdragen dat een bepaalde categorie van schuldenaren niet de stap naar een collectieve schuldenregeling hoeft te zetten. Tevens kan het een mentaliteitswijziging bewerkstelligen rond het invorderen van schulden.

Actie 21 De minister bevoegd voor Consumentenzaken scherpt de controles van de inspectiediensten op de toepassing van de regels rond het consumentenkrediet verder aan.

Actie 22 De minister bevoegd voor Consumentenzaken onderzoekt in welke mate het mogelijk is om schuldenvrije consumenten sneller te schrappen uit de Centrale voor Kredieten aan Particulieren.

Actie 23 De minister van Justitie zal de procedure en het toepassingsgebied van de collectieve schuldenregeling opnieuw evalueren. De noodzakelijke maatregelen om de procedure te vereenvoudigen zullen doorgevoerd worden.

Actie 24 De minister voor Consumentenzaken en de staatssecretaris voor Armoedebestrijding zetten in 2017 een sensibiliseringscampagne op, gericht op het voorkomen van overmatige schuldenlast met bijzondere aandacht voor jongeren.

¹² https://www.nbb.be/doc/cr/ccp/publications/kerncijfers_ckp_nl.pdf

DOELSTELLING 2 : kinderarmoede bestrijden

Kinderen zijn de toekomst van onze maatschappij. Toch leven heel wat kinderen in België in armoede. Dit heeft nefaste gevolgen voor hun welzijn en hun kansen op ontwikkeling. Een kind kan de gevolgen van deze armoedesituatie een leven lang meedragen.

Armoede beïnvloedt niet alleen het leven van de armen van vandaag, maar ook dat van de toekomstige generaties uit dezelfde familie, die zelf dreigen ondergedompeld te worden in een staat van onzekerheid. Generatie-armoede is een hardnekkig fenomeen. Een kind geboren in een kansarm gezin ondervindt meer moeilijkheden om zich een weg te banen in het leven dan een gezin waar geen financiële problemen opduiken, waar geen sociale uitsluiting is, waar zekerheden rust en geborgenheid bieden.

Nagenoeg zes procent van de Belgische bevolking heeft te maken met ernstige materiële deprivatie. De kinderen die leven binnen deze gezinnen en inzonderheid deze die wonen bij één ouder, vaak de moeder, worden geconfronteerd met ernstige tekorten. Op basis van de Silc-enquête 2014 vermelden we volgende frappante cijfers :

- 163.000 kinderen kunnen niet op regelmatige basis deelnemen aan vrijetijdsactiviteiten buiten het gezin;
- 178.000 kinderen heeft geen geschikte plaats om te studeren of huiswerk te maken;
- 349.000 kinderen kunnen geen jaarlijkse vakantie (van minstens 1 week) nemen.

De doelstelling van het beleid is om ieder kind de kans te geven uit de armoede te geraken. Ook Europa is zich van deze noodzaak bewust. Zo vormt de strijd tegen de kinderarmoede in de Europa 2020 strategie een belangrijk ijkpunt.

Participatie van kinderen aan sociale, culturele en sportieve activiteiten is cruciaal voor hun ontwikkeling. Er moet over gewaakt worden dat er op dit vlak geen financiële drempels zijn.

Actie 25 De staatssecretaris voor Armoedebestrijding zal eind 2016 - begin 2017 in overleg met de deelstaten een Nationaal Kinderarmoedeplan opstellen. De diverse partners werkzaam op dit terrein zullen bij de opmaak van dit plan betrokken worden. De bedoeling van dit plan is om concrete federale en regionale initiatieven op te nemen die een wezenlijke bijdrage gaan leveren om de problematiek van de kinderarmoede zoveel mogelijk een halt toe te roepen.

Actie 26 De staatssecretaris voor Armoedebestrijding zal erop toezien dat de lokale overlegplatformen voor de preventie en de opsporing van kinderarmoede een gericht, gecoördineerd en doeltreffend overleg organiseren en samenwerken met diverse lokale actoren: OCMW's, scholen, kinderdagverblijven, armoedeverenigingen,... teneinde probleemsituaties te detecteren en concrete hulpverlening voor kinderen op te zetten. De studie inzake het beschrijven en analyseren van de overlegplatformen, het uitwerken van goede praktijken, het opstellen van een draaiboek en het formuleren van beleidsaanbevelingen werd beëindigd. In functie van de beschikbaarheid van de nodige budgettaire middelen, zal de invulling van de lokale overlegplatformen gebeuren met een vernieuwd en performant toekomstgericht concept.

Actie 27 De minister van Financiën en de staatssecretaris voor Armoedebestrijding zullen de werking van de Dienst voor Alimentatievorderingen (DAVO) verbeteren. In 2016 wordt een meer actuele, moderne en toegankelijke website gemaakt, samen met de mogelijkheid om aanvragen voortaan digitaal in te voeren. De dienst zal partnerschappen zoeken met andere organisaties die betrokken zijn bij de problematiek van het onderhoudsgeld. Informatieverstrekking aan de OCMW's zal aangemoedigd worden. Dit zou moeten leiden tot een kleiner risico op armoede na een relatiebreuk/echtscheiding.

Actie 28 De minister van Justitie en de staatssecretaris voor Armoedebestrijding nemen initiatieven die ertoe moeten leiden dat het bedrag van de onderhoudsbijdrage op een meer objectievere manier berekend kan worden in de toekomst. Zo zal de minister van Justitie de bevindingen van de commissie voor onderhoudsbijdragen in aanmerking nemen bij de opmaak van wetgevende bepalingen, volgt de staatssecretaris voor Armoedebestrijding het onderzoek rond het ontwikkelen van de alimentatiecalculator nauwlettend verder op, en worden ook andere initiatieven in dit verband onderzocht. Op basis van de bekomen resultaten zullen vervolgens de meest accurate beleidsinitiatieven ondernomen worden.

Actie 29 De minister voor Maatschappelijke Integratie zal de verschillende subsidiekanalen voor sociale activering hervormen, met name het Fonds voor participatie en sociale activering, de verhoogde staatstoelage en de clusterwerking, om deze grondig te vereenvoudigen en onder te brengen in één fonds, met nieuwe verdelings- en toekenningscriteria. Bij het gebruik van de middelen zal de autonomie van de OCMW's centraal staan, die het best geplaatst zijn om de lokale noden in te schatten en hun begunstigden bij te staan. Twee jaar na de inwerkingtreding van de hervorming zal deze geëvalueerd worden.

DOELSTELLING 3 : sociale en professionele activering

Werk is nog steeds de beste bescherming tegen armoede, daarom moet er sterk ingezet worden op toeleiding naar werk en het wegnemen van allerlei hindernissen die het werken belemmeren.

Eenoudergezinnen en in het bijzonder vrouwen worden getroffen door armoede. De OCMW's worden hier in de eerste plaats mee geconfronteerd, gelet op het groot aantal alleenstaande vrouwen met gezinslast dat een leefloon of een equivalent leefloon ontvangt.

De staatssecretaris voor Armoedebestrijding kende een subsidie toe om een proefproject op te zetten, dat 'Miriam' gedoopt werd, rond empowerment¹³ van alleenstaande moeders met een (equivalent) leefloon. Het proefproject verloopt in samenwerking met verschillende partners, waaronder de Nederlandstalige Vrouwenraad, le Conseil des Femmes francophones de Belgique en de Karel de Grote-Hogeschool. De Dienst Armoedebestrijdingsbeleid van de POD Maatschappelijke Integratie ontwikkelt, ondersteunt en volgt het project ook mee op. Vijf OCMW's¹⁴, met onder hun cliënten een groot aantal alleenstaande moeders, nemen deel aan het proefproject.

Concreet wordt een beroep gedaan op een intensieve, gendersensitieve begeleiding, met het oog op het verhogen van de maatschappelijke en socioprofessionele integratie, het terugdringen van armoede en het doorbreken van het isolement. Een speciaal hiertoe aangestelde casemanager zal het begeleidingsprogramma verder uitwerken voor deze doelgroep. Er zal individuele coaching en collectieve vorming en informatie aangeboden worden. Als streefdoel worden tien alleenstaande moeders per deelnemend OCMW vooropgesteld.

Ook bij werkende personen bestaat er een armoederisico, al behoort het percentage dat in België dit risico loopt tot de laagste in de Europese Unie.

Actie 30 De minister voor Maatschappelijke Integratie zal het geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie (GPMI) uitbreiden naar alle nieuwe begunstigden van leefloon. Het instrument zelf zal verbeterd en vereenvoudigd worden. Drie jaar na de inwerkingtreding van de hervorming zal deze geëvalueerd worden.

Actie 31 De minister van Maatschappelijke Integratie zal in overleg met de minister van Werk binnen het GPMI een gemeenschapsdienst voor leefloners toepassen. Hierbij wordt het initiatief van de begunstigde maximaal gerespecteerd en een progressieve maatschappelijke en/of professionele re-integratie beoogd.

Actie 32 De minister van Werk werkt een kader uit voor de invoering van een gemeenschapsdienst voor langdurig werkzoekenden.

¹³ 'Empowerment' is een proces van versterking waarbij individuen, organisaties en gemeenschappen greep krijgen op de eigen situatie en hun omgeving en dit via het verwerven van controle, het aanscherpen van kritisch bewustzijn en het stimuleren van participatie (Van Regenmortel, 2002)

¹⁴ Namelijk de OCMW's van Leuven, Gent, Charleroi, Namen en Sint-Jans-Molenbeek

Actie 33 De staatssecretaris voor Armoedebestrijding draagt actief bij tot de financiële en praktische uitrol van het proefproject 'Miriam', rond empowerment van alleenstaande moeders. De effectieve resultaten van dit proefproject zullen nauwgezet worden opgevolgd en aanleiding geven tot verdere initiatieven ten gunste van deze doelgroep. Het wordt methodologisch begeleid door de Karel de Grote-Hogeschool die via een impactevaluatie de toename van empowerment zal meten en dit in vergelijking met een controlegroep van alleenstaande moeders die niet werden ingeschakeld in dergelijk programma. De methodologie die ontwikkeld wordt zal ter beschikking gesteld worden van andere OCMW's die gelijkaardige initiatieven overwegen.

Actie 34 De Federale Regering zet in 2017 een herintegratieprogramma op voor de terugkeer naar werk en probeert specifieke opleidingsmogelijkheden te versterken om zo een snellere herintegratie op de arbeidsmarkt te bevorderen van de arbeidsongeschikte. Ten laatste 3 maanden na de start van de arbeidsongeschiktheid wordt een re-integratieplan en -voor wie het nodig is - tevens een tijdelijk herinschakelingstraject opgemaakt met prioritaire aandacht voor de (rest)mogelijkheden op de arbeidsmarkt. Daarbij zal een multidisciplinaire aanpak centraal staan, met betrokkenheid van alle actoren. Hiertoe zal, met maximale garanties voor de privacy van betrokkene, ook een elektronische communicatietool worden ontwikkeld. De regering zal vervolgens voor al deze betrokken actoren een responsabiliserend systeem uitwerken. Daarnaast zullen regelmatige opvolgingsgesprekken worden georganiseerd, waarbij de voormalige werkgever en de gewestelijke arbeidsbemiddelingsdienst betrokken worden.

Actie 35 De minister van Werk werkt de ongewilde negatieve effecten van een deeltijdse werknemer met een inkomensgarantie-uitkering weg door het statuut te dynamiseren om te vermijden dat de IGU-werknemer in de volledige werkloosheid terecht komt.

Actie 36 De Federale Regering onderzoekt hoe ze de OCMW's via positieve prikkels beter kan aansporen met het oog op een verhoogde inspanning en daaruit voortvloeiend een grotere doorstroom van leefloners naar duurzaam werk en sociale integratie.

DOELSTELLING 4 : dakloosheid bestrijden

Het woonbeleid behoort tot de bevoegdheden van de gewesten. De bevoegdheid van de federale overheid op dit domein is beperkt en richt zich hoofdzakelijk op situaties van dakloosheid of het vermijden ervan.

In de eerste plaats verwijzen we hiervoor naar de samenwerkingsovereenkomst van 12 mei 2014 tussen de Federale Staat, de Gewesten en de Gemeenschappen over dak- en thuisloosheid. De overeenkomst die hierover gesloten werd heeft betrekking op de vijf grote steden (Brussel, Antwerpen, Luik, Charleroi en Gent) en hiervoor werd telkens een subsidie van 50.000 euro voorzien. Deze Federale Regering levert aanzienlijke inspanningen om gedurende de winterperiode ondersteuning te bieden bij de winteropvang van dak- en thuislozen. Er zal echter verder gekeken moeten worden dan de tijdelijke opvang gedurende een bepaalde periode van het jaar, de inspanningen dienen opgevoerd te worden om structurele oplossingen te zoeken voor mensen zonder vaste verblijfplaats.

We stellen hierbij vast dat veel dak- en thuislozen complexe en met elkaar verweven problemen ervaren in hun dagelijks leven. Deze problemen worden vaak alleen nog maar verergerd door het gebrek aan stabiele huisvesting. In de Verenigde Staten van Amerika, met name in New York, werd in de jaren '90 een project rond het idee van 'Housing First' ontwikkeld door Dr. Sam Tsemberis met als doel een oplossing te vinden voor deze specifieke problematiek¹⁵. Vernieuwend hieraan was dat er voor de dak- of thuisloze prioritair een woning gezocht werd, zonder dat er eerst een bepaald traject doorlopen moest worden van residentiële hulpverlening. Met een stabiele huisvesting als basis kon dan verder gewerkt worden aan de andere problemen waarmee de persoon kampte, bijvoorbeeld op het vlak van gezondheid of tewerkstelling. Hoewel het idee erachter niet nieuw is, is de uitwerking ervan voor vele landen nog steeds bijzonder innovatief.

Vanuit deze achtergrond werd het 'Housing First Belgium'-proefproject opgestart.¹⁶ Vooropgesteld werd om de meest fragiele daklozen, die lange tijd op straat geleefd hebben en vaak met gezondheidsproblemen en verslavingen kampen, directe toegang tot een woning te verschaffen. De staatssecretaris voor Armoedebestrijding heeft dan ook – mede dankzij middelen van de Nationale Loterij - projecten ondersteund in Antwerpen, Gent, Hasselt, Brussel, Molenbeek, Luik, Charleroi en Namen.

In alle landen ter wereld waar men proefprojecten opgestart heeft op basis van de Housing First-aanpak leidde dit tot ongeziene resultaten op het vlak van huisvesting voor een zeer kwetsbare en moeilijk bereikbare doelgroep. Uit onderzoeken blijkt dat de besparing van deze aanpak zich op talloze domeinen manifesteert: mensen die dakloos zijn verblijven namelijk gemiddeld vaker in ziekenhuizen, gevangnissen en komen vaker in aanraking met justitie. Gezien de uitstekende resultaten van het proefproject in België mag duidelijk zijn dat de 'Housing First'-aanpak een plaats verdient in de strijd tegen dakloosheid.

Actie 37 De Federale Regering ziet erop toe dat het samenwerkingsakkoord inzake dak- en thuisloosheid van 12 mei 2014 tussen de Federale Staat, Gewesten en Gemeenschappen wordt uitgevoerd. De staatssecretaris voor Armoedebestrijding zal toezien op de noodzakelijke maatregelen teneinde de opvang van daklozen in grootsteden tijdens de winterperiode te waarborgen.

¹⁵ <https://pathwaystohousing.org/>

¹⁶ <http://www.housingfirstbelgium.be/>

Actie 38 De 'Housing First'-experimenten in de steden Antwerpen, Gent, Brussel, Charleroi en Luik werden met één jaar verlengd. Het proefproject werd uitgebreid naar drie (3) nieuwe partnergemeenten: Hasselt, Namen en Sint-Jans-Molenbeek. De bekomen resultaten zullen worden aangewend voor een performante kennisoverdracht naar de gewesten en gemeenschappen, teneinde de Housing First-methodiek verder structureel uit te bouwen. Het Handboek met aanbevelingen voor instituties dat uitgewerkt werd, zal door de staatssecretaris voor Armoedebestrijding gepromoot worden.

Actie 39 In dialoog met organisaties uit het middenveld worden de bestaande richtlijnen in verband met het referentieadres geactualiseerd. Met het oog op een betere naleving van de regelgeving en inschrijving in het bevolkingsregister om toegang tot bepaalde rechten mogelijk te maken is een nieuwe omzendbrief in voorbereiding in samenspraak met de minister van Binnenlandse Zaken, de minister van Maatschappelijke Integratie en de staatssecretaris voor Armoedebestrijding.

DOELSTELLING 5 : toegankelijke en kwaliteitsvolle gezondheidszorg

In een zo goed mogelijke gezondheidstoestand verkeren, is een grondrecht voor iedereen. Voor personen die in armoede leven is en blijft gezondheid een bron van zorg. Er bestaat evenwel ook een correlatie tussen ziekte en handicap enerzijds en een verhoogd armoederisico anderzijds.

Dat deze groep zijn recht op gezondheid vaak niet kan uitoefenen heeft met een reeks factoren te maken die nauw met elkaar samenhangen : ongezonde en te kleine woningen, gebrekkige hygiëne, onzekere toegang tot water en elektriciteit, slechte sanitaire voorzieningen, slechte arbeidsomstandigheden, werkloosheid of te laag inkomen om regelmatig gezonde voeding te kunnen kopen,... Deze levensomstandigheden werken stress, ongevallen en ziekte in de hand of maken mensen zieker. Vrije tijdsactiviteiten of vakantie , middelen bij uitstek om fysiek en mentaal te herbronnen, zijn nagenoeg uitgesloten.

Ook de individuele verantwoordelijkheid speelt een rol in de gezondheidstoestand van een persoon. Gedrag – levensstijl, voedingsgewoonten, lichaamsbeweging, tabaks- of alcoholgebruik – heeft uiteraard ook invloed op de individuele gezondheidstoestand. Vraag is of dit voor personen die in armoede leven in grote mate kan beschouwd worden als een persoonlijke ‘vrije keuze’. Hun precaire levensomstandigheden leiden vaak tot ‘dwangmatige gewoonten’ en tot het ontwikkelen van gedragingen om stress te compenseren en om de eigenwaarde op te krikken.

Bovendien zijn personen met een zwak niveau van gezondheidswijsheid vaak niet in staat om zich toegang te verschaffen tot de gezondheidsdiensten, de beschikbare informatie te begrijpen en doordacht beslissingen te nemen op gezondheidsvlak.

Voor personen met een allochtone achtergrond kunnen de problemen inzake gezondheidszorg zich nog scherper stellen: taalbarrières en sociaal-culturele verschillen creëren ongunstige omstandigheden om effectieve zorg mogelijk te maken. Interculturele bemiddelaars in ziekenhuizen nemen in dat kader meerdere taken op zich: tolken, het duiden van sociaal-culturele verschillen en hun impact op de hulpverlening, het geven van voorlichting aan patiënten,... . Omdat niet elk ziekenhuis kan voorzien in een bemiddelaar die de moedertaal van de patiënt in kwestie spreekt, werden proefprojecten opgestart tot interculturele bemiddeling via het internet (door gebruik te maken van videoconferenties).

Tot slot blijft ook de financiële drempel een belemmerende rol spelen in de toegang tot gezondheidszorgen. Volgens een enquête (2013) van het Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid (WIV) zou circa 31 % van de personen uit de laagste inkomensklasse de behandeling van medische problemen (in de 12 voorafgaande maanden aan de enquête) hebben uitgesteld om financiële redenen. In 2015 daalde de geneesmiddelenfactuur met 23 miljoen euro, onder andere dankzij de maatregel “goedkoopste voorschrift” waarbij aan de artsen gevraagd wordt steeds één van de 3 goedkoopste geneesmiddelen voor te schrijven. Zowel in 2016, via de patent cliff die de prijs van een postoctrooi specialiteit onmiddellijk tot 60% doet dalen, als in 2017, via goedkopere biologische geneesmiddelen, zal de factuur bijkomend en opeenvolgend met 14 miljoen euro dalen.

Actie 40 De minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid en de staatssecretaris voor armoedebestrijding besteden bij de informatisering van de gegevens en de modernisering van processen in de ziekteverzekering bijzondere aandacht aan de automatische toekenning van rechten die hieraan verbonden zijn. Het vereenvoudigen van administratieve formaliteiten verhoogt de toegang tot de zorg voor de meest kwetsbare groep.

Actie 41 De minister van Maatschappelijke Integratie handhaaft het principe van de dringende medische hulp aan personen zonder wettig verblijf. De notie van 'dringend karakter' wordt in overleg met medische experts verduidelijkt zonder dat dit leidt tot een lijst van aandoeningen die al dan niet in aanmerking komen om door de federale staat ten laste genomen te worden.

Actie 42 De minister van Maatschappelijke Integratie en de minister van Volksgezondheid bouwen het project MediPrima¹⁷, zoals opgenomen in actiepunt 15 'Administratieve vereenvoudiging' van het plan e-gezondheid, verder uit en breiden het uit naar nieuwe zorgverstrekkers.

Actie 43 De Minister van Volksgezondheid zal het verbod op ereloonsupplementen in tweepersoonskamers uitbreiden naar de daghospitalisaties in twee- en meerpersoonskamers.

Actie 44 De minister van Volksgezondheid bouwt het project interculturele bemiddeling via internet (met behulp van videoconferentie) verder uit binnen de ziekenhuizen.

Actie 45 De minister van Volksgezondheid zal de reglementering uitvoeren die de toepassing van het derdebetalerssysteem verplicht maakt voor de raadplegingen bij de huisarts voor de meest kwetsbare doelgroepen (personen met recht op een verhoogde tegemoetkoming) en erop toezien dat die bepaling wordt nageleefd door de artsen. 1 jaar na de inwerkingtreding zal een evaluatie plaatsvinden.

Actie 46 De minister van Volksgezondheid zal het eenvoudiger maken om de derdebetalersregeling toe te passen, door een vereenvoudiging van het toepassingsgebied van de regeling, en door de mogelijkheid voor de zorgverlener om elektronisch te factureren in het kader van de derdebetalersregeling.

Actie 47 De minister van Volksgezondheid en de staatssecretaris voor Armoedebestrijding zetten onder meer vanuit ziekenhuizen, in de loop van 2016, 15 ervaringsdeskundigen in om de toegankelijkheid tot de gezondheidszorg te verbeteren in drie centrumsteden: Gent, Brussel en Charleroi. Dit pilootproject loopt tot einde 2017.

Actie 48 De minister van Volksgezondheid engageert zich om blijvende en bijkomende inspanningen te leveren om de toegang van de patiënt tot doelmatige en innovatieve geneesmiddelen te verbeteren. De budgettaire impact hiervan dient verder onderzocht te worden.

Actie 49 De minister van Volksgezondheid zal reglementaire maatregelen nemen om de terugbetaling van innovatieve geneesmiddelen met een pediatrische indicatie te verbeteren.

Actie 50 De minister van Volksgezondheid streeft een verbetering van de 'openbaarmaking' van het conventioneringstatuut van de zorgverstrekkers na.

¹⁷ MediPrima is het ICT-systeem dat het mogelijk maakt om de beslissingen tot tenlasteneming van de medische hulp door de OCMW's te beheren. (<http://www.mi-is.be/nl/tools-ocmw/mediprima>)

DOELSTELLING 6 : toegankelijke overheidsdiensten

De overheidsdiensten toegankelijk maken voor alle burgers impliceert dat ook de meest kwetsbare burgers worden geïdentificeerd en dat de rechten waar zij aanspraak op kunnen maken automatisch worden toegekend.

De regering wil de rechten van het type sociaal tarief (bijvoorbeeld energie, water, communicatie, NMBS,...) sneller automatisch toekennen aan personen die voldoen aan de voorziene voorwaarden. Ze zal de uitwisseling van informatie hierover aanmoedigen en voldoende communiceren over deze rechten.

Een sinds 2004 beproefd concept om overheidsdiensten toegankelijk te maken voor personen die in armoede leven, is de inzet van ervaringsdeskundigen in de armoede binnen deze diensten. Deze persoon brengt zijn specifieke levenservaring mee. Een rugzak gevuld met armoedesituaties en ervaringen met sociale uitsluiting. Dankzij hun ervaring zijn ze ideaal geplaatst om een brugfiguur te zijn tussen het doelpubliek en de federale overheidssector en zo de non-take up van de sociale grondrechten te verlagen.

Zoals aangekondigd in het regeerakkoord werd de werking van de ervaringsdeskundigen geëvalueerd. De studie die in 2015 werd uitgevoerd geeft aan dat de rol van de ervaringsdeskundigen zich afspeelt op 3 niveaus :

- microniveau: directe ondersteuning van mensen in armoede in hun contact met de federale diensten;
- mesoniveau: formuleren van concrete voorstellen om de toegankelijkheid en kwaliteit van de dienstverlening aan burgers en ten aanzien van burgers in armoede in het bijzonder te verbeteren;
- macroniveau: collega-ambtenaren aanzetten tot kritische reflexie over regels en procedures specifiek tegenover personen in armoede.

Deze evaluatie biedt een goede basis om de werking van de ervaringsdeskundigen nog te verbeteren. Deze regering beschouwt de inzet van ervaringsdeskundigen in de armoede als een belangrijk element in de strijd tegen armoede.

In het domein van justitie is de sociale dimensie cruciaal. In geen geval mag de financiële draagkracht van mensen bepalend zijn om aanspraak te kunnen maken op hun rechten. Om die reden is het systeem van juridische tweedelijnsbijstand essentieel. Ook bij het uitwerken van andere pistes om de bereikbaarheid tot juridische bijstand te vergroten, zoals bijvoorbeeld het promoten van een algemene rechtsbijstandsverzekering, dient er aandacht besteed te worden aan mensen met een beperkt inkomen.

Actie 51 De staatssecretaris voor Armoedebestrijding en de minister van Ambtenarenzaken zullen erop toezien dat ervaringsdeskundigen zo breed mogelijk worden ingezet bij de federale overheidsdiensten. De samenwerking met ervaringsdeskundigen in de armoede binnen de federale overheidsdiensten wordt in 2016 bijgestuurd en verbeterd.

Actie 52 De staatssecretaris voor Armoedebestrijding organiseert binnen de bestaande werking van ervaringsdeskundigen in de armoede werkgroepen waarbinnen ervaringsdeskundigen flexibel met elkaar kunnen samenwerken, met het oog op het uitwisselen van informatie, expertise en succesvolle praktijkvoorbeelden.

Actie 53 De minister van Justitie zal de toegankelijkheid van het systeem van juridische tweedelijnsrechtsbijstand verhogen.

Actie 54 De minister voor Digitale Agenda en de staatssecretaris voor Administratieve Vereenvoudiging stellen tegen 1 juli 2017 een rapport op met de huidige knelpunten en voorstellen om de toegankelijkheid tot de overheidsdienstverlening te verbeteren, zowel op digitaal als administratief vlak.

Actie 55 De minister van Ambtenzaken zal onderzoeken welke obstakels er zijn voor de doelgroep bij het solliciteren via Selor.

III. OPVOLGING EN SENSIBILISERING

Talrijke personen, verenigingen en de OCMW's trachten dagelijks tegemoet te komen aan de noden van de kansarmen. Zij verdienen aanmoediging en respect, de overheid kan de problematiek van de kansarmoede namelijk niet alleen oplossen. Solidariteit en zelfredzaamheid blijven belangrijke factoren in het doorbreken van armoede.

De Federale Prijs Armoedebestrijding is een prijs die uitgereikt wordt om onze waardering uit te drukken voor creatieve en innoverende projecten. We benadrukken hiermee het belang en de inzet van personen, verenigingen en OCMW's die dagelijks de armoede bestrijden. Ook de aanwending van de middelen van de Nationale Loterij kan op lokaal niveau een beduidend verschil maken.

We moeten alert blijven voor de signalen van armoedeverenigingen. Zij staan in direct contact met het beoogde doelpubliek van het armoedebeleid.

Het Steunpunt Armoedebestrijding onderzoekt diverse thema's op meer diepgaand en structureel niveau. Haar meest recente tweejaarlijks rapport, dat opgemaakt werd in de periode 2014-2015, werd enkele maanden gepresenteerd. De aanbevelingen en beleidsvoorstellen zijn gericht aan de diverse beleidsniveaus van het land en golden ook als inspiratiebron voor bepaalde acties in voorliggend plan.

Het opmaken van plannen is maar het begin van een nooit aflatende strijd tegen armoede. De uitvoering ervan is evenwel de ultieme toets.

Waar nodig zal overleg plaatsvinden met de deelstaten en andere betrokken actoren.

Actie 56 De staatssecretaris voor Armoedebestrijding bestendigt de toekenning van de Federale Prijs Armoedebestrijding, met als doel creatieve en innoverende projecten binnen het domein van de armoedebestrijding te stimuleren.

Actie 57 De minister voor Maatschappelijke Integratie, de minister bevoegd voor de Nationale Loterij en de staatssecretaris voor Armoedebestrijding zetten de middelen van de Nationale Loterij in om innoverende projecten inzake bestrijding van kansarmoede financieel te ondersteunen.

Actie 58 De staatssecretaris voor Armoedebestrijding zal in overleg met de betrokken vakministers de analyses en aanbevelingen van het Steunpunt Armoedebestrijding grondig analyseren en de relevante elementen voor het federale niveau zullen worden meegenomen voor het opstarten van concrete initiatieven en overlegmomenten.

Actie 59 De staatssecretaris voor Armoedebestrijding pleegt op structurele basis overleg met het Belgisch Netwerk tegen Armoede, Belgisch Platform tegen Armoede en Sociale Uitsluiting EU2020, de OCMW's, de Nationale Hoge Raad voor Personen met een Handicap, de gewesten en de regio's,...

IV. MONITORING

In antwoord op de vaststelling in de audit van het Rekenhof van het 1ste Federaal Plan Armoedebestrijding, ontwikkelde de POD Maatschappelijke Integratie een coherent, dynamisch en geïntegreerd monitoringinstrument om de uitvoering van de beleidsmaatregelen op te volgen en werd het netwerk van federale armoedeambtenaren ingeschakeld om de noodzakelijke informatie aan te leveren.

In de audit van het 2de Federaal Plan Armoedebestrijding werd het ontwikkelde monitoringinstrument door het Rekenhof als kwaliteitsvol bestempeld, maar de informatie die de administraties verschaften kende een groot verschil in kwaliteit en was vaak onvoldoende om te beoordelen in welke mate de maatregel bijdroeg tot de realisatie van de doelstelling. Daarom is het belangrijk om de federale armoede-ambtenaren in hun rol en positie te versterken zodat zij op een kwaliteitsvolle manier kunnen bijdragen aan de opvolging en uitvoering van het federale plan armoedebestrijding.

Actie 60 *Het netwerk van federale armoedeambtenaren zal de uitvoering van de maatregelen uit het federaal actieplan armoedebestrijding opvolgen. Eind 2017 vindt een tussentijdse rapportage plaats van de genomen initiatieven en uitgevoerde maatregelen. De staatssecretaris voor Armoedebestrijding bezorgt deze rapportage ter kennisgeving aan de Ministerraad.*

Om deze rapportage mogelijk te maken gebeurt er een opvolging die minstens, per beleidsmaatregel, de volgende informatie bevat: de timing en fasering van de uitvoering van de maatregel, de indicatoren die gebruikt worden om het resultaat van de maatregel op te volgen en de bijdrage aan de realisatie van de doelstelling, het voorziene budget en personeel en de evaluatie die voorzien wordt.

Actie 61 *Op het einde van de legislatuur volgt een slotrapportage. Deze zal de basis vormen voor een evaluatie van het derde Federale Plan Armoedebestrijding en kan gebruikt worden voor de opmaak van een eventueel vierde Federale Plan Armoedebestrijding.*

V. BESLUIT

In het voorgaande hebt u in grote lijnen kunnen lezen wat de visie van deze Federale Regering is op het armoedebeleid in België. Deze visie, die voor een groot deel tevens terug te vinden is in het Regeerakkoord, heeft zich vertaald in een groot aantal concrete acties die moeten bijdragen aan een effectieve strijd tegen armoede, mét concrete resultaten op het terrein.

Deze acties werden voorgelegd aan en besproken met een groot aantal organisaties die vaak al decennia actief zijn op het vlak van (kans)armoedebestrijding. Hun input, zowel bij het vormgeven van de initiële acties als bij het 'bijschaven' van ontwerpacties, was onontbeerlijk. Als staatssecretaris voor Armoedebestrijding wil ik hen hiervoor uitdrukkelijk en oprecht bedanken.

Het bereiken van een akkoord over een definitieve versie van dit 3de Federaal Plan Armoedebestrijding mag voor de buitenwereld misschien een officiële start lijken van het armoedebeleid, voor de Federale Regering is het dit allerm minst. Er werden reeds talloze maatregelen genomen die moeten bijdragen aan het creëren van jobs en het lonender maken van werk, zonder dat hierbij degenen vergeten worden die om welke reden dan ook niet (meer) kunnen deelnemen aan de arbeidsmarkt. De Federale Regering zal de ingeslagen weg verder zetten, ook al is dit niet altijd evident in budgettaire moeilijke tijden.

Tegelijk liet het rapport van het Rekenhof over het inmiddels afgesloten 2de Federaal Plan Armoedebestrijding ons toe om kritisch na te denken over het uit te tekenen beleid. Wanneer het Rekenhof stelt dat de administraties die het vorige Plan moesten uitvoeren '[...] niet genoeg bij de uitwerking ervan betrokken [werden]', is dit een opmerking waar we terdege rekening mee zullen moeten houden bij de verdere uitwerking van dit 3de Federale Plan Armoedebestrijding. Het, inmiddels uitgebreide, netwerk van federale armoedeambtenaren kan hier in elk geval een voortrekkersrol in spelen.

Op het vlak van evaluatie van het gevoerde beleid dienen eveneens belangrijke stappen gezet te worden. Het Rekenhof brengt in herinnering dat van het 2de Federaal Armoedeplan 8 van de 118 acties geëvalueerd werden. De POD Maatschappelijke Integratie heeft hierbij als 'drijvende kracht gefungeerd' door vijf van de acht evaluaties te vragen. Die evaluatie vormt de basis voor het wetenschappelijk onderbouwd armoedebeleid dat we wensen te voeren.

Tot slot wens ik de nadruk te leggen op de continue samenwerking die vereist is tussen alle actoren. Enkel door een intense en voortdurende dialoog met alle partners op het terrein kunnen we erin slagen de vooropgestelde doelstellingen te bereiken. Als coördinerend staatssecretaris voor Armoedebestrijding zal ik hier een absolute prioriteit van maken in mijn beleid.

De staatssecretaris voor Armoedebestrijding,

Elke Sleurs